

Juryrapport *Dr. Henriëtte Boas Prijs* 2011

drs. Julie-Marthe Cohen

dr. Edwin Rabbie

prof. dr. Frank van Vree

prof. dr. Irene. Zwiep

Zeven jaar geleden, in het najaar van 2004, besloot de Dr. Henriëtte Boas Stichting een prijs in het leven te roepen, de *Dr. Henriëtte Boas Prijs*, voor opmerkelijke journalistieke, respectievelijk populair-wetenschappelijke, prestaties, in de vorm van boeken, krantenartikelen, programma's, films en exposities, waarin op een kritische en betrokken wijze het verleden en/of heden van de Nederlands-joodse cultuur en religie - in de breedste zin van het woord - worden belicht.

Of, eenvoudiger gezegd, een prijs voor een historisch of journalistiek werk, vervaardigd door iemand met een vergelijkbare *drive*, kennis en eigenwijsheid als de naamgever van de prijs.

De eerste maal dat de prijs werd uitgereikt, bijna vier jaar geleden, viel deze toe aan Salvador Bloemgarten. Hij kreeg de prijs voor zijn monumentale boek over het leven en de tijden van de joodse arts en revolutionair *Hartog de Hartog Lémon*, een studie waaruit dezelfde passie en eruditie sprak als uit zijn eerdere publicaties.

De Jury voor deze aflevering van de prijs heeft zich ernstig gebogen over een aantal - zeer verschillende - inzendingen, uitgebracht in de drie jaar volgend op de vorige uitreiking eind 2007. Zo heeft zij met name uitvoerig stil gestaan bij de lang lopende en vorig jaar afgesloten publicatiereeks *Bouwstoffen voor de geschiedenis van Joden (in stad en provincie) Groningen*. De Jury is unaniem van mening dat dit een lovenswaardig en navolgenswaardig project is; tegelijk constateerde zij evenwel dat de publicatiereeks als geheel genomen een betrekkelijk basaal karakter draagt, meer gericht op een inventariserende geschiedschrijving en bronnenpublicatie dan op contextualisering en analyse. De waarde daarvan mag niet onderschat worden, maar als zodanig past de reeks, aldus de jury, minder bij de doelstelling van deze prijs.

Dit geldt niet voor het boek en de auteur die de Jury, wederom unaniem, voor deze uitreiking heeft uitverkoren: het eerste deel van het tweeluik over Jaap en Ischa Meijer van Evelien Gans.

*Vader en zoon, Jaap en Ischa Meijer, Een joodse geschiedenis - 1912-1956*, het eerste deel van een dubbelbiografie, en toch al 708 pagina's dik, verscheen kort na de vorige

prijzuitreiking en werd, zowel door vakgenoten als door het brede publiek, buitengewoon goed ontvangen. En begrijpelijk: de manier waarop Evelien Gans zich van haar opdracht tot een dubbelportret kwijt, getuigt niet alleen van vasthoudendheid, maar ook van een groot vermogen tot inleving en een diep historisch gevoel – kwaliteiten die dankzij haar stilistische en compositorische gaven in de tekst volledig tot uiting komen. Hier doet zich het bijzondere geval voor, dat juist dit onderwerp, deze twee complexe en intrigerende persoonlijkheden, vader Jaap en zoon Ischa, en hun ingewikkelde familieverhoudingen, zonder dergelijke kwaliteiten niet adequaat beschreven hadden kunnen worden. En zo werken de complexiteit van de materie en de bijzondere kwaliteiten van de schrijfster vruchtbaar op elkaar in.

Evelien Gans is er bovendien in geslaagd de persoonlijke geschiedenis van Jaap en Ischa Meijer te combineren met en te integreren in de geschiedenis van het Nederlandse Jodendom in de twintigste eeuw. Ook in dat opzicht is het boek, afgezien van kritiek op wat feitelijke details, meer dan geslaagd. In dit eerste deel is het met name Jaap Meijer's veelzijdige belangstelling en bezigheden die de lezer confronteren met een groot aantal aspecten van het Nederlandse jodendom in onderhavige periode aan de orde: de sociale verhoudingen, de armoede, religieus en seculier Jodendom, het zionisme, de oorlog en de vaderlandse joodse wetenschap, waarin Jaap Meijer altijd een hartstochtelijk polemische positie heeft ingenomen. Een positie die, na lezing van Evelien Gans' invoelende biografie, nog beter te plaatsen is binnen het spectrum van het joodse intellectuele leven na de oorlog.

*Vader en zoon, Jaap en Ischa Meijer, Een joodse geschiedenis* is gebaseerd op een enorm aantal schriftelijke en mondelinge bronnen: correspondentie, boeken, historische documenten, kranten- en tijdschriftartikelen, archiefmateriaal en radio-uitzendingen, en 'verslagen' van 120 ooggetuigen. Zelfs in geval van schaarse bronnen slaagt de schrijfster erin - door pakkende passages uit egodocumenten en historisch materiaal te combineren, maar ook door haar levendige schrijfstijl - een krachtig beeld neer te zetten van de omstandigheden in een bepaalde context en periode. Daarmee worden de hoofdpersonen waarachtige historische personages, zoals met talloze passages te illustreren zou zijn.

*Vader en zoon, Jaap en Ischa Meijer, Een joodse geschiedenis* is, kortom, een prachtig boek, dat in alle opzichten de naamgever van de prijs eer aan doet. En laat de prijs ook een aanmoediging zijn voor het tweede deel: de Jury ziet daar halsreikend naar uit.

Amsterdam, 11 oktober 2011